

Posudek diplomové práce Bc. et Bc. Anežky Matvášové: Vliv genderových stereotypů na diagnostikování autismu u dívek. UPCE 2021.

Autorka předkládá inovativní práci, která si klade za cíl prozkoumat genderové stereotypy v diagnostikování autismu. Zvolené téma nebylo dosud v odborné obci dostatečně zkoumáno a práce má potenciál přispět do interdisciplinární diskuse na pomezí psychologie, pedagogiky i medicínské antropologie, případně oslovit širší veřejnost a její přístup k lidem s poruchami autistického spektra (PAS). Nejprve nás autorka seznamuje s terminologií a užívanou klasifikací PAS a přibližuje, jak se proměňovaly vědecké narativy ohledně těchto poruch. Dále ukazuje, jak se do prvních výzkumů, které si všimaly pouze chlapců s PAS, dostávaly určité zažití diagnostické stereotypy, a to až do té míry, že dívky s těmito poruchami, mohou být v diagnostice přehlíženy. Autorka pročetla velké množství odborné literatury k PAS, které shromažďovala i na dvou studijních pobytech v zahraničí.

Konkrétní výzkumný materiál shromažďuje autorka pomocí rozhovorů s rodiči, kdy se zaměřuje především na jejich rozpoznávání prvotních příznaků PAS u dětí. Uskutečnilo se třináct rozhovorů, z nichž jedenáct bylo zpracováno do „kazuistik“, tedy příběhů jednotlivých rodin. Rozhovory probíhaly se ženami, které ve všech případech byly primárními pečovatelkami o děti. Šest příběhů se týká chlapců, pět se týká dívek. Obsahují popis postupné diagnózy dítěte od momentu rozpoznávání prvotních vývojových nesrovnalostí rodiči samotnými, přes náročnou cestu diagnostiky odbornými institucemi, případně postojů dalších rodinných aktérů a institucí. Kazuistiky vhodně přibližují obtíže, s nimiž se rodiny na cestě k diagnóze setkávaly.

V interpretaci dat se autorka věnuje skutečnosti, že se genderové stereotypy objevovaly nejen u dívek, které byly často nediodagnostikovány či diagnostikovány nesprávně, ale i v diagnostice chlapců – chlapci, kteří se nechovali podle, „představy autistického chlapce“ (agresivně) byli také často diagnostikováni se zpožděním. Autorka zejména poukazuje na selhávání školských zařízení, případně obtížné prosazování diagnózy u odborníků, kteří potíže dítěte zlehčovali či rodičům (matkám) kladli za vinu „špatnou výchovu“ dítěte. Tento mnohaletý „boj“ se systémem o správnou diagnózu dítěte sváděly v zachycených příbězích pouze matky. Ty byly rovněž samy stereotypizovány (nálepkovány jako hyperprotektivní) a trpěly pocity viny, že něco zanedbaly. Práce ukazuje, že dosažení diagnózy je i výslednicí určitého sociálního kapitálu a že mohou existovat děti stále nediodagnostikované či tlumené nevhodnými léky. Práce tedy celkově potvrzuje obtížnější diagnostikování dívek zapříčiněné existujícími stereotypy v rodinách i institucích, ale poukazuje i na stereotypizaci jejich matek a velký nedostatek služeb, které by podporovaly rodiče a pečující osoby.

Z jazykového hlediska je práce v pořádku, čte se dobře a je přehledně členěná. Nedostatky jsou drobné – anglický abstrakt má oproti českému o jednu větu navíc. Zachytila jsem též jednu chybějící citaci – poslední odstavec na s. 14 a další tři odstavce na s. 15 jsou nepřiznanou parafrází z magisterské práce Simony Kašpárkové (*Gender aspekt ve výchově dětí v rodině*, MUNI 2006, str. 7). Jsem si ale jista, že zde jde o opomenutí a ne záměr, neboť postup práce i literaturu jsme průběžně konzultovaly. U autora s příjmením Barlow nesedí v roční citace – v textu je 2009, v literatuře 2011.

Práci díky jejímu potenciálu přispět do širší diskuse jednoznačně doporučuji k obhajobě s návrhem hodnocení výborně – A a doporučuji autorce zjištění z práce dále šířit v podobě odborného článku i popularizovat mezi veřejností, která se o PAS zajímá.

V Praze dne 11. 1. 2022,
Hana Synková